

Nr 291.

Av herr **Lithander m. fl.**, om anslag till förstärkning av avkastningen av understödsfonden för rysslandssvenskar.

Erfarenheter föreligga nu om den hjälpverksamhet, som utövats bland rysslandssvenskar förmedelst de av 1934 års riksdag för sådant ändamål anvisade medel. Dessa utgöras av avkastningen av en av statskontoret förvaltd fond om 2 miljoner kronor. På grund av rådande ränteförhållanden vid fondens uppläggande uppgår fondens avkastning allenast till 74,400 kronor för år räknat. Fondkapitalet härrör av medel, som svenska staten erhöll vid en under år 1933 verkställd delning av vissa sedan år 1917 i Stockholms Enskilda Bank befintliga ryska värden. Enligt den uppgörelse med Sovjetunionens regering, som föregick nämnda delning, erhöll svenska staten 5,2 miljoner kronor, Sovjetunionen 5,5 miljoner kronor och Stockholms Enskilda Bank 4,069,000 kronor. För ombesörjande av den på riksdagens föranstaltande tillkomna hjälpverksamheten bland rysslandssvenskarna tillsatte Kungl. Maj:t en nämnd. I samband därmed fastställde Kungl. Maj:t med ledning av utav riksdagen gjorda uttalanden riktlinjer för understödsverksamhetens bedrivande. De erfarenheter, som föreligga från densamma, gå nu närmast ut därpå att verksamheten ej kunnat bedrivas enligt riktlinjerna, ja icke ens avhjälpa nöden bland de behövande rysslandssvenskarna, allt på grund därav, att hjälpbehovet varit vida större än vad riksdagen förutsatt vid medlens anvisande. I riksdagens skrivelse nr 223 vid 1934 års riksdag, varigenom anvisades omförmälda fondmedel, uttalades, att antalet registrerade rysslandssvenskar, som erhållit hjälp under år 1933, uppgått till 69 personer. Hinder förklarades visserligen ej möta för Kungl. Maj:t att utsträcka hjälpverksamheten även till andra än de då registrerade rysslandssvenskarna, men man torde vid riksdagsbehandlingen icke hava räknat med att hela antalet behövande skulle vara så stort, som det sedan visade sig vara. Anledningen till att antalet understödda under år 1933 var särskilt lågt är att söka dels däri att nämnda år nya direktiv gällde, enligt vilka en avsevärd del av rysslandssvenskarna, bland annat utomlands boende och under de senare åren till Sverige återkomna, uteslötos från understöd, dels ock i den omständigheten att

många av dem i avvaktan å ett avgörande av frågan om ersättning för deras förluster i det längsta uppskjutit att begära understöd.

I nämndens underdåniga skrivelse den 17 december 1934 med redogörelse för första halvåret av nämndens verksamhet meddelades bland annat följande: Antalet understödssökande rysslandssvenskar, som enligt de av Kungl. Maj:t fastställda riktlinjerna för understödsverksamheten vore berättigade till periodiskt understöd, kunde beräknas till 160, representerande 289 familjemedlemmar. Av detta antal hade nämnden på grund av fondavkastningens otillräcklighet icke kunnat bevilja sådant understöd åt mera än 66 sökande, representerande 111 familjemedlemmar. Härtill komme att med tillämpning av nämnda riktlinjer ytterligare ett antal av omkring 30 sökande representerande 61 familjemedlemmar borde vara berättigade att under de närmaste åren erhålla mera tillfälliga understöd. Med utgångspunkt från de i riktlinjerna för särskilda fall angivna understödsbeloppen skulle i periodiska understöd till de nu nämnda rysslandssvenskarna erfordras omkring 185,000 kronor för år räknat. Därutöver borde avses ett belopp för tillfälliga understöd enligt samma riktlinjer. Vid bedömandet i de enskilda fallen, huruvida en rysslandssvensk skulle kunna erhålla understöd, hade nämnden med stor stränghet tillämpat sådana i riktlinjerna givna möjligheter till begränsning av antalet understödsberättigade. I riktlinjerna hade Kungl. Maj:t vidare för understöden fastställt vissa belopp, vilka i regel icke borde överskridas. De av nämnden beviljade understöden hade emellertid icke annat än i ett fåtal fall kunnat bestämmas att utgå med de av Kungl. Maj:t angivna beloppen. Trots dessa åtgärder i begränsande syfte hade de till nämndens förfogande anvisade medlen icke varit tillräckliga för sitt ändamål, vilket tvingat nämnden att vidtaga mera ingripande åtgärder för begränsning av understöden. Två utvägar framstodo härvid såsom möjliga; antingen kunde nämnden å alla understödsberättigade fördela de tillgängliga medlen med påföljd att envar av dem endast kunde erhålla ett obetydligt, för nödtorftigt livsuppehälle fullständigt otillräckligt understöd, eller ock kunde nämnden tilldela ett mindre antal understödsberättigade någorlunda tillräcklig hjälp. Nämnden hade stannat för det senare alternativet trots det otillfredsställande däri, att icke alla understödsberättigade behandlades lika, och trots svårigheten att på objektiva grunder verkställa urvalet av dem, som skulle erhålla understöd av nämnden.

Under tiden efter det nämnden avlät sagda skrivelse hava ytterligare ansökningar om understöd inkommit till nämnden, varjämte dödsfall inträffat bland rysslandssvenskarna. Den avgång, som genom sistnämnda orsak ägt rum, beräknas motsvara det antal rysslandssvenskar som tillkommit. Med anledning därav torde de i nämndens berörda skrivelse gjorda beräkningar av medelsbehovet fortfarande vara normerande.

Det måste medgivnas vara ett föga tillfredsställande förhållande, att av personer, vilka befinna sig i samma läge, endast en mindre del kommer i åtnjutande av sådant understöd, vartill samtliga hava lika rätt. Detta förhållande har väckt djup bitterhet och besvikelse hos rysslandssvenskarna. Enligt vad som kunnat konstateras råder trots vidtagna åtgärder verklig nöd bland flertalet ifrågavarande rysslandssvenskar.

Vidare torde böra uppmärksammas, att riksdagen åren 1920—1922 för understöd åt rysslandssvenskar anslagit sammanlagt 392,000 kronor samt att Kungl. Maj:t därefter under tiden 1923—1932 av lotterimedel för samma ändamål anvisat sammanlagt 951,300 kronor. Ända sedan år 1920 har alltså för understöd åt behövande rysslandssvenskar kunnat användas ett belopp, som för år räknat avsevärt överstigit det belopp, omkring 74,000 kronor, som nu årligen står till förfogande för ändamålet. Samtidigt som de för hjälpverksamheten anvisade medlen sålunda successivt minskats, hava rysslandssvenskarna blivit alltmera ålderstigna och fått allt svårare att erhålla arbete.

Det torde vara på sin plats att här bringa i erinran hurusom då ärendet förevar i andra kammaren vid 1934 års riksdag en talare tillika vice ordförande å den avdelning inom statsutskottet, som förberett ärendet¹, yttrade, att vederbörande utskottsledamöter icke alls vore främmande för den tanken, att om erfarenheten under första eller andra året skulle visa, att ett rimligt understöd skulle tarva en utökning av den vid nämnda riksdag beslutade fonden för rysslandssvenskarna, statsmakterna mycket väl kunde öka på fonden, så att ersättningen bleve vad man skulle kunna kalla »från alla rättfärdighetssynpunkter rimlig».

Då nu erfarenheten på sätt här ovan visats giver vid handen, att avkastningen av ifrågavarande fond ingalunda förslår för det ändamål, varför riksdagen avsett densamma, är det ju endast en konsekvens av 1934 års riksdagsbeslut att *antingen* fonden blir föremål för sådan utökning att avkastningen av densamma motsvarar vad omständigheterna oundgängligen kräva *eller ock* det belopp, fondens avkastning för närvarande utgör, årligen genom särskild medelsanvisning förstärkes med vad som måste anses nödvändigt. Sistnämnda form för frågans lösning bör av budgetära skäl vara att föredraga. Därvid synes för kommande budgetår ett belopp av minst 75,000 kronor vara erforderligt, om det föreliggande hjälpbehovet skall kunna i huvudsak bliva tillgodosett. Därest ifrågasatt form för frågans lösning vinner riksdagens bifall, synes lämpligt, att i riksdagens blivande skrivelse i ämnet anges, att riksdagen förutsätter, att det behov av förstärkning av avkastningen av rysslandssvenskarnas understödsfond, som under kommande budgetår visar sig erforderligt, beaktas genom anslagsäskande vid respektive

¹ Se 2:dra kammarens protokoll nr 30 sid. 107.

statsverkspropositioners uppgörande. I anslutning till vad sålunda anförts hemställes, att riksdagen ville besluta,

att såsom förstärkning av avkastningen av Understödsfonden för rysslandssvenskar under budgetåret 1936/1937 anvisas under tredje huvudtiteln ett extra anslag av 75,000 kronor.

Stockholm den 23 januari 1936.

Edvard Lithander.

Bj. Holmgren.

Erik Nylander.

Rickard Westerdahl.